

مقایسه سطوح نمادهای پارانوئیا، پرخاشگری، نیاز به قدرت و امنیت در نقاشی پسران

۱۳-۱۵ ساله بزهکار و غیر بزهکار با آزمون ترسیم خانواده*

A Comparison between ratio of the indicators of paranoia, aggression, need for power and safety in Family Drawing Tests of delinquent and non-delinquent boys aged between 13 – 15 years old

M. Salimi, MA

E- mail: mostafasalimi60@yahoo.com

Child and Adolescence Clinical Psychology MA

E. Danesh, Ph.D

Associate professor shahid beheshti Uni.

مصطفی سلیمی

کارشناس ارشد روان شناسی بالینی کودک و نوجوان

دکتر عصمت دانش

دانشیار گروه روان شناسی دانشگاه شهید بهشتی

Abstract: The purpose of this study was to determine the differences between some indicators of Family Drawing Tests were drawn by delinquent and non-delinquent boys aged between 13-15 years old. 40 Drawings were obtained from delinquent boys at the Center of Education and Modification in Zibashahr(they were selected using available sampling) and 40 non-delinquent boys were selected from 7th and 8th grade students at the middle school in Tehran using cluster sampling. Results indicated a significant difference between the mean of all indicators between two groups whereas was a significant correlation between some of them was found.

چکیده: هدف پژوهش حاضر تعیین تفاوت در سطوح نمادهای قدرت طلبی، نیاز به امنیت، پرخاشگری و پارانوئیا در نقاشی دو گروه نوجوان پسر ۱۳-۱۵ ساله بزهکار و غیر بزهکار بود. بدین منظور ۴۰ پسر بزهکار کانون اصلاح و تربیت شهر زیبا به روش نمونه‌گیری در دسترس و ۴۰ پسر غیر بزهکار از منطقه پنج آموزش و پرورش تهران در مقطع دوم و سوم راهنمایی به روش خوشه‌ای انتخاب شدند و آزمون ترسیم خانواده را انجام دادند. با استفاده از آزمون t مستقل و ضریب همبستگی، در سطح ۹۵ درصد اطمینان، نتیجه شد، پسران بزهکار در مقایسه با پسران غیر بزهکار در نقاشی‌های خود سطح بالاتری از نمادهای قدرت طلبی، پرخاشگری، نیاز به امنیت و پارانوئیا را دارند. سطوح نمادهای پرخاشگری و پارانوئیا، پارانوئیا و قدرت طلبی، پارانوئیا و نیاز به امنیت، و پرخاشگری و نیاز به امنیت، همبستگی دارند. بقیه نمادها، رابطه معناداری ندارند.

Key words: aggression, delinquency, paranoia, power, safety

کلید واژه‌ها: امنیت، بزهکاری، پارانوئیا، پرخاشگری، قدرت طلبی، نماد، نیاز

مقدمه

در این پژوهش، سعی بر آن است تا به یکی از مسایل و مشکلات فردی و اجتماعی یعنی بزهکاری پرداخته شود و هدف از انجام این پژوهش، تعیین تفاوت در سطوح نمادهای قدرت طلبی، نیاز به امنیت، پرخاشگری و پارانویا در نقاشی دو گروه نوجوان پسر ۱۳-۱۵ ساله بزهکار و غیر بزهکار بود.

بزهکاری از جنبه های مختلف فردی و اجتماعی قابل بررسی است. جامعه شناسان، ریشه بسیاری از کجروی های اجتماعی را در محیط و شرایط اجتماعی جستجو می کنند و علل زیرساز بسیاری از آن ها را در خود جامعه می دانند و از طرف دیگر، بسیاری از روان شناسان، علل رفتارهای انحرافی را بر حسب نقص شخصیت فرد، توجیه و تبیین می کنند و بر این باورند که برخی از گونه های شخصیت، بیشتر از گونه های دیگر گرایش به ارتکاب جرم دارند (ستوده، ۱۳۸۱).

اگر دانش روان شناسی عنوان می کند که رفتارهای مجرمانه با ویژگی های شخصیتی ارتباط دارد، چگونه می توان به این ویژگی ها دسترسی و آن ها را مشخص کرد؟ (به طور کلی) دو نوع آزمون شخصیتی (برای ارزیابی شخصیت) تهیه شده است. قدیمی ترین نوع این آزمون ها، آزمون فرافکن است. در این آزمون ها بحث درست و غلط در بین نیست بلکه مراجعان باید برای معنا کردن محرک ها، افکار، عقاید و احساسات خود را بعد از دیدن آن محرک ها «بیرون بریزند». نوع دیگر آزمون های شخصیتی، آزمون های عینی یا ساخت دار است. پاسخ های این آزمون ها معمولا کوتاه اند. آزمودنی باید در پاسخ به سوالات طرح شده، پاسخ درست یا غلط و موافقم یا مخالفم بدهد (تاد و بوهارت^۱، ۱۳۷۹).

در این پژوهش از یکی از روش های فرافکن یعنی آزمون ترسیم خانواده^۲ استفاده شده است. همانطور که بوتونیه^۳ به درستی بیان کرده است، نقاشی آزاد یک فرافکنی است. بدین معنا که تمامی شخصیت در این جا در جستجوی راهی برای بیان خویشتن است و مخصوصا عناصر نیمه هشیار و ناهشیار به پاس آزادی عمل آزمودنی به برون، فکنده می- شوند. نقاشی آزاد، نمونه بارز یک آزمون فرافکن است، از این جهت که مخصوصا بیان تمایلات ناهشیار را مساعد می سازد (کرم^۴، ۱۳۷۹).

---

1. Todd & bohar

2. Family drawing test

3. Boutonnier

4. Corman

توضیحات فوق نشان دهنده این نکته کلیدی در استفاده از آزمون‌های فرافکن (مانند آزمون ترسیم خانواده) است که هنگامی که نمادهای ترسیم‌شده در نقاشی بررسی می‌شود، می‌توان به صورت ضمنی و تلویحی این موضوع را استنتاج کرد که تفاوت در نمادها، نمایانگر تفاوت در شخصیت افرادی است که به عنوان آزمودنی انتخاب شده اند.

متغیرها: نمادهایی که در این پژوهش به عنوان متغیر وابسته در نقاشی‌ها بررسی شده اند و نیز نشانه‌های آن‌ها، عبارتند از:

قدرت طلبی^۱: شانه‌های چهارگوش و زاویه دار و تاکید بیش از حد روی عضلات و نیز نشانه‌های آلتی (اگدن^۲، ۱۹۸۵).

پرخاشگری^۳: عضلات منقبض، بازوهای بلند، دستان بزرگ، دندان، تفنگ، چاقو، ناخن و چنگال (کوپیتز^۴، ۱۹۶۸؛ مک هوور^۵، ۱۹۸۰؛ اگدن، ۱۹۸۵)، بیرون زدن رنگ‌ها از نقاشی یا تداخل رنگ و ترسیم هیولا و حیوانات درنده (مالچیودی^۶، ۱۹۹۷) و کتک زدن یا کتک خوردن (کرمن، ۱۳۷۹).

پارانویا^۷: چشمان و گوش‌های بزرگ یا تاکید بر آن‌ها، تاکید روی سر، نیمرخ بودن تصویر و پوشاندن قسمت‌های جنسی (مک هوور، ۱۹۸۰).

نیاز به امنیت^۸: عبارتند از عدم ترسیم پا یا پاهای کوچک، پاهای نامتعادل و یا بیش از اندازه بزرگ و آدمک نامتعادل (کوپیتز، ۱۹۶۸؛ اگدن، ۱۹۸۵).

در پژوهش حاضر، سن آزمودنی‌ها در دامنه ۱۳ تا ۱۵ سال به عنوان متغیر کنترل انتخاب شده است و متغیر پیش‌بین، غیر بزهکار بودن و بزهکار بودن است که بزهکار در این پژوهش به پسرانی اطلاق می‌شود که به علت ارتکاب بزه در مرکز اصلاح و تربیت شهر زیبا نگهداری می‌شوند و منظور از کودکان غیر بزهکار نیز دانش‌آموزان مدارس است. در زمینه ویژگی‌های شخصیتی گوناگونی که با بزهکاری، ارتباط دارند، بررسی‌های زیادی صورت گرفته است و خصوصیات گوناگونی ذکر شده است؛ به عنوان مثال سطح

---

¹. Need for power

². Ogden

³. Aggression

⁴. Koppitz

⁵. Machover

⁶. Malchiodi

⁷. Paranoia

⁸. Need for safety

مقایسه سطوح نمادهای پارانویا، پرخاشگری، قدرت طلبی و نیاز به امنیت ...

خویشترنداری پایین بزهکاران (گاتفردسون و هیرشی^۱، ۱۹۹۰)، خشم و ناکامی (اگنو^۲، ۱۹۹۲)، ارتباط با همسالان بزهکار (اکرز^۳، ۱۹۹۸). همچنین نشان داده شده است که فقدان کفایت در خودگردانی، با افزایش پرخاشگری رابطه دارد (کاپرارا^۴ و همکاران، ۲۰۰۲)، هیوزمن^۵ (۱۹۹۸) اشاره کرده است که عواطف منفی ناشی از سنجش شناختی که توسط محرک های بیرونی فراخوانده می شود، با سطح بالای پرخاشگری ارتباط دارد.

برخی از پژوهش های انجام شده، نشان می دهد که بزهکاران واجد برخی از ویژگی های خاص شخصیتی هستند به عنوان مثال مورتون^۶، فرایس و برنوویتز (۲۰۰۲) در پژوهشی در مورد ۶۵۵ نوجوان بزهکار که با آزمون MMPI انجام شد، دریافتند که این افراد در مقیاس ۵ یعنی مردانگی/ زنانگی نمرات کمتری از حد بهنجار دریافت می کنند در حالی که نمرات مقیاس های ۴ و ۶، یعنی مقیاس های ضد اجتماعی و پارانویای آن ها از حد بهنجار بالاتر است و این نمرات تا حد ۹۰ تا ۹۵ درصد حساسیت می توانند گروه بزهکار را از افراد بهنجار مجزا کنند.

پژوهش ها نشان می دهند که یکی از مولفه های مهم در رفتارهای بزهکارانه، پرخاشگری است که البته برای تبیین پرخاشگری، مسایل مختلفی مطرح شده است، به عنوان مثال مطالعات آزمایشگاهی و بررسی های فراتحلیلی نشان می دهند که وجود نشانه های خشونت، تعارض والدینی و طلاق و فقر، متغیرهایی موقعیتی هستند که بر رفتار پرخاشگرانه تاثیر می گذارند (بتنکورت^۷، تالی، بنجامین و ولنتاین، ۲۰۰۶) و یا همان گونه که اکرز (۱۹۹۸) اشاره می کند والدین می توانند ناخواسته رفتارهای بزهکارانه را در کودکانشان از طریق پرخاشگری های خودشان (شاید در جهت ایجاد نظم و انضباط) و یا تقویت و تنبیه نامناسب رفتارهای خوب و بد کودک، تقویت کنند.

در مورد تفاوت های ترسیمی میان بزهکاران و غیر بزهکاران در پژوهشی، نقاشی ترسیم خانواده ۲۰ نوجوان بزهکار با ۲۰ نوجوان بهنجار مقایسه شد و آزمون خی دو در ۳ مورد از

---

1. Gottfredson. & Hirschi

2. Agnew

3. Akers

4. Caprara

5. Huesmann

6. Morton & et.al.

7. Bettencourt & et.al.

متغیرها معنادار بود^۱ - حذف قسمت هایی از بدن ۲- فقدان ترسیم خانواده ۳- عدم تحرک آدمک ها (سوبل و سوبل^۱، ۱۹۷۶).

در این پژوهش، برخی از نمادهای ترسیم شده در نقاشی پسران غیر بزهدار و بزهدار مقایسه شد تا با پاسخگویی به پرسش‌های پژوهش، برخی از ویژگی‌های شخصیتی بزهداران شناسایی شود.

پرسش اصلی

(۱) آیا سطح نمادهای قدرت طلبی، پرخاشگری، پارانویا و نیاز به امنیت در نقاشی کودکان بزهدار، بیشتر از کودکان غیر بزهدار است؟

پرسش فرعی

(۱) آیا سطوح نمادهای پارانویا، پرخاشگری، قدرت طلبی و نیاز به امنیت در نقاشی پسران ۱۳-۱۵ ساله با هم رابطه دارند؟

روش پژوهش

جامعه آماری

جامعه آماری در این پژوهش، شامل دو جامعه بود: یک جامعه، پسران دانش آموز عادی آموزش و پرورش و دیگری، پسران کانون اصلاح و تربیت استان تهران در محدوده سنی ۱۳ تا ۱۵ ساله بودند.

روش نمونه گیری

برای نمونه گیری از جامعه اول، از میان تمامی مناطق تهران، یک منطقه و از این منطقه یک مدرسه و از ۴ کلاس مقطع دوم راهنمایی این مدرسه دو کلاس و از هر کلاس ۱۰ پسر، یعنی در مجموع بیست نفر به صورت تصادفی برگزیده شدند و از ۴ کلاس مقطع سوم نیز بیست نفر به همین صورت، انتخاب شدند و این ۴۰ نفر به گروه گواه اختصاص یافتند. نتیجه این که از میان مدارس تهران، مدرسه راهنمایی امام رضا (ع) واقع در منطقه پنج آموزش و پرورش، به صورت خوشه ای انتخاب شد.

---

^۱. Sobel & Sobel

مقایسه سطوح نمادهای پارانوویا، پرخاشگری، قدرت طلبی و نیاز به امنیت ...

از آن جا که مرکز اصلی نگهداری پسران بزهکار استان تهران، کانون اصلاح و تربیت شهر زیبا می باشد، به این مرکز مراجعه شد و تمامی پسران ۱۳ تا ۱۵ ساله کانون اصلاح و تربیت که ۴۰ نفر بودند، به گروه آزمایشی اختصاص یافتند. بدین ترتیب آزمودنی های این پژوهش مجموعاً ۸۰ پسر بودند که در محدوده سنی ۱۳ تا ۱۵ سال قرار داشتند.

ابزار جمع آوری اطلاعات

در این پژوهش، آزمون ترسیم خانواده و سپس برگه ویژگی های جمعیت شناختی در گروه های پنج نفری از آزمودنی ها اجرا شد.

۱. آزمون ترسیم خانواده

آزمون ترسیم خانواده به صورت امروزی آن حاصل کارهای بورنز و کافمن^۱ است که در سال ۱۹۷۰ به صورت مدون به چاپ رسیده است (مک فی و وگنر^۲، ۱۹۷۶؛ راسکین و بلوم^۳، ۱۹۷۹).

(دستور العمل این آزمون و) قالب سنتی این است که به کودک بگویند «خانواده ات رانقاشی کن». درمورد آزمون ترسیم خانواده، فرافکنی احساسات شخصی آسانتر می شود، اگر به کودک دستور العمل مبهم تری بدهیم، یعنی بگوییم «یک خانواده را نقاشی کن، یک خانواده به فکر خودت». برای اکثر آزمودنی ها این دستور العمل آزادی کامل تری فراهم می آورد و از این راه تمایلات ناخودآگاه با سهولت بیشتری بیان می شوند (کرم، ۱۳۷۹). (از این دستور العمل در این پژوهش نیز استفاده شده است).

در مورد نمره گذاری نمادها بدین صورت عمل شد که در ابتدا آدمکی که آزمودنی با آن همانندسازی کرده بود مشخص شد (تا در مورد آن از ملاک های تفسیری آزمون آدمک استفاده شود). سپس در صورت فقدان نماد موردنظر در نقاشی ها، عدد یک و برای هر بار تکرار آن نیز یک نمره منظور شد. سرانجام تمام این نمرات به صورت جداگانه با هم جمع و مجموع کل آن ها به عنوان نمادهایی که در این پژوهش به آن ها پرداخته می شود، تبدیل شد. به عنوان مثال در مورد سطح نمادهای قدرت طلبی، شانه های چهارگوش و زاویه دار و تاکید بیش از حد روی عضلات و نیز نشانه های آلتی، محاسبه و با هم جمع شدند.

---

¹. Surns & Kaufman

². Mcphee & Wegner

³. Raskin & Bloom.

در پژوهشی در مورد روایی آزمون ترسیم خانواده، پژوهشگران سعی داشتند با مروری بر ادبیات پژوهش، میزان روایی، پایایی و تاثیرات فرهنگی را در این آزمون بسنجند. یافته-ها بر این نکته تاکید داشتند که اگر مفسر به جای تفسیر خرده نشانه ها به مجموعه آن ها توجه داشته باشد و دیدگاه کل نگر را مدنظر قرار دهد- (با شتاب از هر نشانه ای تفسیری بیرون نکشد)- این آزمون می تواند برخی ویژگی ها مانند سن، تفاوت های فرهنگی و نژادی را مشخص کند. اما این پژوهشگران بر لزوم پژوهش و بررسی بیشتر در مورد روایی این آزمون تا رسیدن به پاسخی درست تاکید کرده اند (هندلر و هبنیچت^۱، ۱۹۹۴).

پایایی ارزیاب ها در پژوهش های مختلف کاملاً متفاوت بوده است. در سال ۱۹۸۴ کاهیل^۲ پایایی ارزیاب ها را در ترسیم آدمک ها به طور میانگین ۰/۸۰ بدست آورد. این میزان برای اجزای مختلف آدمک های ترسیم شده، متفاوت بود. به عنوان مثال ۰/۴۵ تا ۰/۹۶ برای سایه زدن، ۰/۵۴ تا ۰/۹۹ برای اندازه سر و ۰/۱۳- تا ۰/۶۰ برای تجلیات چهره ای. پایایی آزمون- پس آزمون نیز با فراتحلیلی که سونسون^۳ در مورد ۹ پژوهش انجام داد بین ۰/۷۴ تا ۰/۹۰ بدست آمد و کاهیل از ۴ مطالعه جدیدتر میزان ۰/۸۱ تا ۰/۹۹ را به دست آورده است (لیلیانفلد^۴، وود و گارب، ۲۰۰۰).

۲. برکه ویژگی های جمعیت شناختی

در این پژوهش در راستای سنجش های جمعیت شناختی، در کنار اجرای آزمون اصلی پژوهش برکه ای از سوالات نیز به افراد داده شد که شامل ۵ سوال به شرح زیر بود:

- ۱- شما چند سال دارید؟ ۲- در حال حاضر پدر شما چند سال دارد؟ ۳- در حال حاضر مادر شما چند سال دارد؟ ۴- چند برادر دارید؟ و چند سال دارند؟ ۵- چند خواهر دارید؟ و چند سال دارند؟ هدف از این سوالات، بررسی خانواده اصلی و واقعی افراد و مقایسه آن با نقاشی آن ها بود تا از راه این مقایسه بتوان تفسیر دقیق تری از نقاشی آن ها به عمل آورد.

---

1. Handler & Hebenicht

2. Kahill

3. Swenson

4. Lilienfeld & et.al.

مقایسه سطوح نمادهای پارانویا، پرخاشگری، قدرت طلبی و نیاز به امنیت ...

روش آماری

در این پژوهش به منظور تعیین تفاوت در سطوح نمادهای پرخاشگری، نیاز به امنیت، قدرت طلبی و پارانویا در نقاشی دو گروه، از آزمون t مستقل و برای تشخیص رابطه میان این نمادها و بررسی سوال فرعی پژوهش، از روش همبستگی استفاده شد.

نتایج

میانگین و نمره t آزمودنی های این پژوهش در مورد سطح نمادهای قدرت طلبی، پرخاشگری، پارانویا و نیاز به امنیت در جداول شماره ۱، ۲، ۳، ۴ و ضریب همبستگی جدول شماره ۵ آورده شده است.

جدول شماره ۱ نشان می دهد که میانگین نمرات پسران بزهکار در مورد نمادهای قدرت طلبی، در سطح معناداری ۰/۰۵، بیشتر است. همچنین، جداول ۲، ۳، ۴ نیز نشان می دهند که نمادهای پرخاشگری، پارانویا و نیاز به امنیت پسران بزهکار در سطح معناداری ۰/۰۱، بیشتر از پسران غیر بزهکار است.

جدول ۱. وضعیت سطوح نمادهای قدرت طلبی در نقاشی دو گروه

گروه	تعداد میانگین	انحراف معیار	حداقل نمره ها	حداکثر نمره ها	تفاوت میانگین ها	df	t	سطح معناداری
غیربزهکار	۴۰	۰/۶۵	۰	۲	-۰/۵۲۵	۷۶/۵۲	-۲/۳۶	۰/۰۵
بزهکار	۴۰	۱/۱۷۵	۰	۴				

جدول ۲. وضعیت سطوح نمادهای پرخاشگری در نقاشی دو گروه

گروه	تعداد	میانگین	انحراف معیار	حداقل نمره ها	حداکثر نمره ها	تفاوت میانگین ها	df	t	سطح معناداری
غیربزهکار	۴۰	۱/۰۷۵	۱/۸۷۲	۰	۸	-۳/۸	۷۸	-۴/۰۱	۰/۰۱
بزهکار	۴۰	۴/۸۷۵	۵/۶۸۴	۰	۲۴				

جدول ۳. وضعیت سطوح نمادهای پارانویا در نقاشی دو گروه

سطح معناداری	t	df	تفاوت میانگین ها	حداکثر نمره ها	حداقل نمره ها	انحراف معیار	میانگین	تعداد	گروه
۰/۰۱	-۶/۲۷	۷۸	-۱/۹۷۵	۳	۰	۰/۶۶۹۹	۰/۲۵	۴۰	غیربزهکار
				۶	۰	۱/۸۷۴	۲/۲۲۵	۴۰	بزهکار

جدول ۴. وضعیت سطوح نمادهای نیاز به امنیت در نقاشی دو گروه

سطح معناداری	t	df	تفاوت میانگین ها	حداکثر نمره ها	حداقل نمره ها	انحراف معیار	میانگین	تعداد	گروه
۰/۰۱	-۵/۵۷	۷۸	-۲/۱۷۵	۵	۰	۱/۱۳۲	۰/۴۷۵	۴۰	غیربزهکار
				۷	۰	۲/۱۹۰	۲/۶۵۰	۴۰	بزهکار

جدول شماره ۵، همبستگی میان سطوح نمادهای پرخاشگری و پارانویا و نیز پارانویا و قدرت طلبی را در سطح معناداری ۰/۰۱ و همبستگی میان نمادهای پارانویا و نیاز به امنیت و نیز نیاز به امنیت و پرخاشگری را در سطح معناداری ۰/۰۵ و همچنین، معنادار نبودن رابطه بقیه نمادها را در سطح ۰/۰۵ نشان می دهد.

بحث و نتیجه گیری

نتایج پژوهش حاضر نشان داد که سطوح نمادهای پرخاشگری، نیاز به امنیت، قدرت طلبی و پارانویا در پسران بزهکار و غیر بزهکار ۱۳-۱۵ ساله متفاوت است و در پسران بزهکار، بیشتر است. در مورد پارانویا، نتایج این پژوهش با یافته های مورتون و همکاران (۲۰۰۲) در مورد بالاتر بودن سطح پارانویای پسران بزهکار، همخوانی دارد.

همچنین داده های این پژوهش نشان داد که سطوح نمادهای پرخاشگری و پارانویا و نیز پارانویا و قدرت طلبی همبستگی دارند ($P < 0/01$)، میان نمادهای پارانویا و نیاز به امنیت و نیز نیاز به امنیت و پرخاشگری همبستگی معنادار نشان داده شد ($P < 0/05$) و میان بقیه نمادها رابطه معنادار یافت نشد ($P > 0/05$).

مقایسه سطوح نمادهای پارانوویا، پرخاشگری، قدرت طلبی و نیاز به امنیت ...

مساله بسیار مهم که این پژوهش آن را آشکار می سازد در این نکته نهفته است که به نظر می رسد که چهاربعدی که در این پژوهش به آن ها پرداخته شده است در برخی موارد با یکدیگر ارتباط دارند و با یکدیگر چندین حلقه معیوب تشکیل می دهند. تبیین های زیر می تواند حداقل بازگو کننده بخشی از واقعیت باشد و برخی از این حلقه های معیوب را نشان دهد.

۱. در مکانیسم فرافکنی، افراد، آرزوها، اهداف و انگیزه هایی را به دیگران نسبت می - دهند که اعتراف به وجود آن ها درون خودشان برای آنان غیر ممکن است. مثلا کسی که نفرت واپس رانده شده زیادی دارد، دیگران را آدم های خطرناک و منفوری می بیند (تاد و بوهارت، ۱۳۷۹).

کسی که سوءظن دارد، تحت سیطره خشم و دشمنی رفتار می کند و چون قادر به قبول مسوولیت خود در قبال خشمش نمی باشد، آن وقت خشم و کینه اش را به دیگران نسبت می دهد (مایکلز و مک کینون^۱، ۱۳۸۱).

در توضیح رابطه یافت شده در این پژوهش میان پرخاشگری و پارانوویا می توان فرض کرد که از آن جا که شخص، دیگران را موجودات خطرناکی می بیند که سعی در صدمه زدن به او را دارند، بنابراین خود را محق می داند که از خود در مقابل خطرات احتمالی دفاع کند و حتی ممکن است به پیش دستی در پرخاشگری اقدام کند. نتیجه امر آن است که رفتار سایرین با این گونه افراد نیز توأم با دوری گزینی و پرخاشگری باشد و منجر به تشدید سوء ظن بزهکار شود (اولین دور باطل).

۲. در توضیح رابطه یافت شده در این پژوهش میان پارانوویا و قدرت طلبی می توان فرض کرد که شخصی که از مکانیسم فرافکنی به صورت شدید استفاده می کند پاسخ دیگری به جز پرخاشگری نیز در آستین دارد و آن این است که سعی کند با تسلط بر دیگران از احتمال آسیب دیدن خود بکاهد. احتمالا، واکنش ها و عکس العمل های دیگران در مقابل این رفتارهای قدرت طلبانه، بزهکار را به این نتیجه می رساند که دیگران نیات سوئی در قبال او دارند (دومین دور باطل).

---

¹. Michels & MacKinnon

جدول ۵. همبستگی میان ۴ نماد پرخاشگری، پارانویا، قدرت طلبی و نیاز به امنیت

نیاز به امنیت	قدرت طلبی	پرخاشگری	پارانویا	همبستگی پیرسون
*.۰/۲۴۲	**۰/۳۳	**۰/۳۹۲	۱	همبستگی پیرسون
۰/۰۳	۰/۰۰۳	۰/۰۱	-	سطح معناداری (دو دامنه)
۸۰	۸۰	۸۰	۸۰	تعداد
*.۰/۲۶	۰/۱۰۴	۱	**۰/۳۹۲	همبستگی پیرسون
۰/۰۲	۰/۳۵۸	-	۰/۰۱	سطح معناداری (دو دامنه)
۸۰	۸۰	۸۰	۸۰	تعداد
۰/۱۹۳	۱	۰/۱۰۴	**۰/۳۳	همبستگی پیرسون
۰/۰۸۶	-	۰/۳۵۸	۰/۰۰۳	سطح معناداری (دو دامنه)
۸۰	۸۰	۸۰	۸۰	تعداد
۱	۰/۱۹۳	*.۰/۲۶	*.۰/۲۴۲	همبستگی پیرسون
-	۰/۰۸	۰/۰۲	۰/۰۳	سطح معناداری (دو دامنه)
۸۰	۸۰	۸۰	۸۰	تعداد

** همبستگی در سطح ۰/۰۱ (دو دامنه) معنادار است.

* همبستگی در سطح ۰/۰۵ (دو دامنه) معنادار است.

هر چه افراد از دفاع های خشک تر و انعطاف ناپذیرتر استفاده کنند، با احتمال بیشتری اصرار خواهند داشت که دیگران از دیدگاه آن ها نسبت به جهان و نحوه عمل کردن آن ها پیروی کنند. مثلا فردی که همواره خصومت را به جهان فرافکنی می کند، با اصرار زیاد

مقایسه سطوح نمادهای پارانویا، پرخاشگری، قدرت طلبی و نیاز به امنیت ...

سعی می کند به دیگران بقبولاند که دنیا را مکانی خصمانه بدانند (پروچاسکا و نورکراس^۱، ۱۳۸۱).

۳. میان پارانویا و نیاز به امنیت در این پژوهش، همبستگی یافت شده است. تبیین این مساله به نظر ساده می نماید: طبیعی است که شخصی که دائما خود را در معرض خطر می بیند احساس امنیت ندارد و در جستجوی امنیت است. از آن جا که در این پژوهش، میان پرخاشگری و قدرت طلبی ارتباطی یافت نشد اما میان پارانویا و پرخاشگری و نیز پارانویا و قدرت طلبی، همبستگی آشکاری یافت شد، می توان اینگونه استنباط کرد که ظاهرا هدف پرخاشگری پسران بزهکار، چندان ارتباطی به اعمال قدرت ندارد، بلکه بیشتر واکنشی در مقابل ترس آن ها از آسیب دیدن توسط دیگران است و یا اقدامی در جهت کسب امنیت به شمار می آید و این مساله می تواند دور باطل دیگری را ایجاد کند (دور باطل سوم).

برای ساده سازی مساله، تمامی پاسخ های مرتبط با سوال فرعی پژوهش و همبستگی های یافت شده - که به بررسی علل احتمالی همبستگی و ارتباط آن ها و نیز عدم ارتباط آن ها با یکدیگر پرداخته شد - در دیاگرام فرضی پژوهشگران که در زیر آمده است، قابل مشاهده اند.

در شکل زیر می توان مشاهده کرد که این ۴ عامل شخصیتی که در نقاشی ها آشکار شده اند و می توانند نقش مهمی در بزهکاری داشته باشند، تعاملات متقابل پیچیده ای نیز با یکدیگر دارند، بنابراین پیشنهاد می شود که هم در راستای بررسی دقیق تر روابط احتمالی دیگر میان این عوامل و نیز عوامل دیگری که در این پژوهش به آن ها پرداخته نشده است، علل شکل گیری آن ها در بزهکاران و نیز روش های مداخلات موثر و مناسب، پژوهش های بیشتری انجام شود.

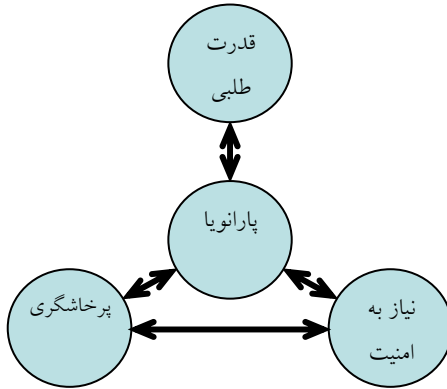
از محدودیت های این پژوهش (به جز در نظر نگرفتن بسیاری از ویژگی های شخصیتی دیگر) بایستی به محدودیت جنسی و سنی آزمودنی ها اشاره کرد. همچنین به علت محدودیت نمونه منتخب، نتایج این پژوهش قابل تعمیم به مناطق دیگر نمی باشد. محدودیت دیگر این پژوهش، آن است که اختلال های همراه احتمالی بزهکاری مانند نقص توجه/ بیش فعالی^۲، بررسی نشده است و در نتیجه، این اختلال های، در صورت وجود، می -

---

¹. Prochaska & Norcross

². Attention Deficit/Hyperactivity Disorders (ADHD)

توانند بر نتایج پژوهش، تاثیر بگذارند؛ از جمله این تاثیرات می توان از بی‌حوصلگی در هنگام ترسیم نقاشی نام برد.

شکل تعامل چهار عامل شخصیتی

منابع

- پروچاسکا، جیمز. او؛ و نورکراس، جان سی. (۱۳۸۱). *نظریه های روان درمانی*، ترجمه یحیی سید محمدی، چاپ اول، تهران: انتشارات رشد.
- تاد، جودیت؛ و بوهارت، آرتور. سی. (۱۳۷۹). *اصول روان شناسی بالینی و مشاوره*، ترجمه مهرداد فیروزبخت، تهران: موسسه خدمات فرهنگی رسا.
- ستوده، هدایت ... (۱۳۸۱). *آسیب شناسی اجتماعی*، چاپ نهم، تهران: انتشارات آوای نور.
- کرم، لویی. (۱۳۷۹). *نقاشی کودکان: کاربرد تست ترسیم خانواده در کلینیک*، ترجمه پریخ دادستان و محمود منصور، چاپ دوم، تهران: انتشارات رشد.
- مایکلز، رابرت؛ و مک کینون، راجر. ا. (۱۳۸۱). *روان پزشکی بر اساس روانکاوی*، ترجمه ایرج پور باقر، چاپ اول، تهران: انتشارات روزبهان.

- Agnew, R. (1992). Foundation for a General Strain Theory of Crime and Delinquency, *Journal of Criminology*, 30, 47-88.
- Akers, R. L. (1998). *Social Learning and Social Structure: A General Theory of Crime and Deviance*, Boston: Northeastern University Press.
- Bettencourt, B. A., Talley, A., Benjamin, A. J., & Valentine, J. (2006). Personality and Aggressive Behavior under Provoking and Neutral Conditions: Meta-Analytic Review, *Journal of Psychological Bulletin*, 132 (5), 751-777.

... مقایسه سطوح نمادهای پارانویا، پرخاشگری، قدرت طلبی و نیاز به امنیت ...

- Caprara, G. V., Regalia, C., & Bandera, A. (2002). Longitudinal impact of perceived self-regulatory efficacy on violent conduct, *Journal of European Psychologist*, 7, 63–69.
- Gottfredson, M, Hirschi, T (1990). *A General Theory of Crime*, Palo Alto, CA: Stanford University Press.
- Handler, L., Habenicht, D. (1994). The Kinetic Family Drawing Technique: A Review of the Literature, *Journal of Personality Assessment*, 62 (3), 440-464.
- Huesmann, L. R. (1998). *The role of social information processing and cognitive schema in acquisition and maintenance of habitual aggressive behavior*. In R. G. Geen E. Donnerstein (Eds.) *Human aggression: Theories, research, and implications for policy*, (pp. 73–109) New York: Academic Press.
- Koppitz, E. M. (1968). *Psychological evaluation of children's human figure drawings*, London: Grunge, Stratton.
- Lilienfeld, S. O., Wood, J. M., & Garb, H. N. (2000). The Scientific Status of Projective Technique, *Journal of Psychological Science In The Public Interest*, 1(2), 27-66.
- Machover, K. (1980). *Personality projection in the drawing of the human figure*, Springfield, IL: Charles C. Thomas.
- Malchiodi, C. (1997). *Breaking the silence: Art therapy with children from violent homes*, (2nd Ed). USA: Brunner/Mazel, Inc.
- Mcphee, J. P, Wegner, K. W. (1976). Kinetic-Family-Drawing-Styles and Emotionally Disturbed Childhood Behavior, *Journal of Personality Assessment*, 40 (5), 487-491.
- Morton, T. L., Farris, K. L., & Brenowitz, L. H. (2002). MMPI-A Scores and High Points of Male Juvenile Delinquents: Scales 4, 5 and 6 as Markers of Juvenile, *Journal of Psychological Assessment*, Vol. 14, Issue. 3, 311-319.
- Ogden, D. P. (1985). *Handbook of psychological signs, symptoms, and syndromes*, Los Angeles, CA: Western Psychological Services.
- Raskin, L. M., Bloom, A. S. (1979). Kinetic Family Drawings by Children with Learning Disabilities, *Journal of Pediatric Psychology*, 4 (3), 247-251.
- Sobel, H., Sobel, W. (1976). Discriminating Adolescent Male Delinquents Through the Use of Kinetic Family Drawings, *Journal of Personality Assessment*, 40 (1), 91-94.